

БОГОСЛОВСКО-ИСТОРИЈСКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ САБОРА У ЕЛВИРИ (306)

Увод – Припреме за Први васељенски сабор (325) трајале су дуго. Са једне стране, Цар Константин је желео да се преко институција Цркве уведе једномислије у Царству, како свађе у оквиру клира не би нарушиле мир у држави. Са друге стране, због природе Цркве, која је саборна и васељенска, епископи и митрополити су интуитивно припремали такав сабор, решавајући проблеме који су се налазили у конкретним заједницама и са којим су се суочавали током година. Пре Васељенског сабора, односно ере када је Први васељенски сабор покренуо синхронизован начин одлучивања у Цркви (Цар и Патријарх), догодило се много локалних сабора – како на Истоку, а тако и на Западу.

Било је сабора који су сазивани због неке јереси, недисциплине или чак, раскола, али ти сабори су били са мањим бројем учесника и били су месног карактера. Са друге стране, сазивани су сабори на којима се одлучивало о већим проблемима и на којима су решавана горућа питања, али нису били васељенског обима. Трећи по реду сабори били су они сабори на којима су донети канонони који су били општеобавезујући за те епархије, митрополије, али касније и за целу Цркву – или су донесени канони постојали основ за каноне са каснијих сабора на којима су донети канони који су били општеобавезујући за целу Цркву.

Пре Првог васељенског сабора (325) на Истоку су црквени првојерарси саборовали у Анкири 314; а затим и у Неокесарији 315. године. Међутим, пре тих, сазивани су и сабори у Елвири, Риму и Арлу, на Западу Римске империје.

1.1. *Рано Хришћанство у Шпанији. Кратак осврт.* – Први хришћани на – данашњем – шпанском тлу у писаним документима се спомињу половином III века Христове ере. У периоду гоњења у доба цара Декија (249-251) отпали су од Цркве епископи Василид (у граду Леон Асторга) и Мартијал (у граду Мерида). Пошто наведено сведочанство говори о развијеној клирикалној структури, можемо да претпоставимо да је Хришћанство у Шпанији присутно од почетка Христове ере и ширења Христове Речи, од стране апостола.¹ После отпадништва двојице

¹ Brinton, H. *Christianity and Spain*, United Editorial; London 1937; Rinehart,

првојерараха хришћани – у поменутиим градовима – су се обратили папи Корнилију (251-253)² за помоћ, а он је све вратио на пређашње стање. Како хришћани нису били задовољни одлуком, обратили су се Кипријану Картагинском и другим епископима у Африци. Исход овог случаја нажалост није познат. Следећи помен хришћана у Шпанији забележен је у доба Валеријанових прогона (257-259) када су пострадали Епископ Фруктус из града Тарагоне, са двојицом ђакона Евлогијем и Авгуријем. Дакле, у III веку хришћани у Шпанији су проживљавали исте проблеме, као и хришћани у осталим деловима Царства; да би у V веку после визиготског освајања Шпаније – 410. године – аријанизам истиснуо православно хришћанство.

1.2. *Сабор у Елвири (306)* - Сабор у Елвири (Iliberis, или Eliberis, вероватно данашња Гранада) одржан је 306. године.³ Присутно је било деветнаест епископа и двадесет и шест презвитера, већином из јужних области Шпаније, а били су присутни и ђакони и лаици. На сабору је донет осамдесет и један канон, који су се тицали паганства, неморала, неких дисциплинских преступа у Цркви, итд.

Сабор у Елвири је одржан у време великог гоњења од стране римског императора Гаја Аурелија Валерија Диоклецијана. У доба ових прогона познато је да је пострадао педесетак хришћана из Кордобе, Калагурниса, Алкале де Хенарес, Мериде и Сарагосе,⁴ а најпознатији су били мученици из Сарагосе – њих осамнаест, а међу њима ђакон Винсент. Поред ових градова у којима су живели хришћани, постоји и много других што се види из списка присутних епископа на сабору у Елвири.

На сабору је донет осамдесет и један канон, а постоји теза да је на њему донет двадесет и један канон, а да је осталих шездесет унето у каноне са овог сабора уствари, са осталих сабора који су одржани на Иберијском полуострву.⁵ Сабор у Елвири је пружио потоњим генерацијама истраживача

R., Seeley, Jo Ann Browning, *A Country Study: Spain – Hispania*, Library of Congress Country Series. 1998.

² Корнилије је био двадесети први папа, наследник Фабијана. Ступио је на римску катедру 6. марта или 13. марта 251. а на њој је боравио до јуна 253. године. Изабран је за римског епископа за време прогона римског цара Декија. Био је пријатељ Светог Кипријана. Према његовом писању, римска Црква је у то време помогла 1500 сиромашним људима и удовицама. Корнилије је умро у изгнанству.

³ Карл Јозеф фон Хефеле (Hefele-Leclercq, *Histoire des conciles*, Paris 1965, I, 261, 262. 176) Пије Бонифације Гамс (*Die Kirchengeschichte von Spanien, Ratisbon, 1864*, II, 1-309) и Роберт Вилијам Дејл (Alfred W. Dale, *The Synod of Elvira and Christian Life in the Fourth Century*, London, 1882) одлучни су у вези са датовањем сабора у Елвири углавном због чињенице да Осија Кордобски није могао да буде на сабору после 307. године, када се придружио Константину у својству саветника. Док са друге стране Жан Хардуин (*Acta conciliorum, et epistolae decretales ac constitutiones summorum pontificum*, Paris, 1726, 247–258) сугерише да је сабор могао да буде одржан 311. године, а Ђовани Доменико Манси наводи 309. годину (J. D. Mansi, *Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio*, Florence and Venice, 1758–98) vol.II.ii.1-406).

⁴ Flidner, G., „*Das Weiterleben der Ataecina*,” *Theologische Studien und Kritiken*, CIV (1932), 111-130.

⁵ Cf. Meigne, M. “Concile ou collection d’Elvire,” *Revue d’histoire ecclésiastique* 70 (1975), 361-387. Ова теза захтева ширу анализу и постоје наговештаји да

увид у организованост Цркве у Шпанији, а посебно су томе допринели канони, донети на сабору.⁶ Са друге стране, објављивањем канона пружена је могућност да се сагледају околности под којима су хришћани видели свој положај у Шпанији – како у верском, а оно и у социјалном контексту – у односу на Јевреје и незнабошце који су их окруживали.

1.3. *Осврт на каноне донете на сабору у Елвири* – Најбољи приказ канона донетих на сабору у Елвири написао је Ferdinand de Mendoza, *De confirmando Concilio Iliberitano ad Clementem VIII.*, 1593 (што је објављено и у Mansi II. 57-397); затим следи Fr. Ant. Gonzalez, *Collect. Can. Ecclesiae Hispaniae*, Madrid, 1808, које доноси нов осврт на каноне са преводом на шпански језик; књига је 1849. поново штампана у Bruns, *Bibl. Eccl.* Tom. I. Pars II.); а савремени истраживачи највише користе извод из Hefele, *Conciliengesch.* I. 148-192 (друго издање 1873); затим се користи и Gams, *Kirchengesch. von Spanien* (1864), vol. II. 1-136; и књига аутора Дејла о сабору у Елвири издата у Лондону 1882. године. У XX веку објављен је некритички приказ канона који не може да буде ни основ за даља истраживања – тај шпански текст канона објавили су J. Вивес, Т. Мартин и Г. Мартинез.⁷ Текст свих канона јасно изражава православну веру код хришћана у Шпанији и указује на све аномалије са којима су се сусретали током III века када је јасно дефинисан став према тим проблемима који је на сабору у Елвири само кодификован. Тај став шпанских хришћана преточен у каноне може да укаже и на везу са канонима донетим на Првом васељенском сабору, због Осије Кордобског који је био један од главних личности на оба поменута сабора.

Став тадашњих хришћана у Шпанији према паганству и приношењу жртва јасан је из првог канона којим се забрањује да се хришћанин, *онај који је крштен*, који је био да жртвоприноси у многобожачком храму причести – чак и на самрти. Други и трећи канон се односе на бивше свештенике државног култа у Римском Царству и каже да они – после крштења – не смеју да жртвоприносе (тада се неће причестити чак ни на самрти), али ни да присуствују жртвоприношењима (могу се причестити на смртном одру, само ако се покају). Овде се истиче да не смеју да учествују у било каквим неморалним радњама – посебно се наводи да не смеју да буду учесници било каквих *сексуалних узнемиравања*. Четврти канон дефинише да се бивши свештеници државног култа могу крстити тек после три године припремног периода. Од петог до петнаестог канона дефинише се казна за морални преступ углавном жена (опет – сексуално узнемиравање, прелуба и убиство). У шеснаестом канону први пут се помињу Јевреји и јеретици – којима није дозвољено да се жене са хришћанкама. Чак се наводи да

је реална, јер се неколико пута прескачу теме о којима су написани канони, односно тематика канона није систематизирана. Потребно је извршити и стилску анализу језика канона како би се дошло до јединственог закључка о томе колико је канона заиста настало у Елвири 306. године.

⁶ McKenna, S., *Paganism and Pagan Survivals in Spain: Up to the Fall of the Visigothic Kingdom*, Theophania Publishing 2011, 4.

⁷ J. Vives, T. Martin, G. Martinez, *Conciltios viigonsos e hispano-romanos*, Barcelona - Madrid 1963, vol. 1.

ако родитељи младих хришћанки не забране венчање – биће одлучени од Причешћа на пет година. У наредном канону се одређује казна одлучивања од причешћа до смрти родитељима који дозволе – чак и случајно – да им се ћерка уда за *свештенике идола*. Дакле, до седамнаестог канона на сабору су третирани преступи лаика и одређен је њихов морални пут.

Осамнаести канон одмах указује на епископоцентричну структуру у Цркви у Шпанији крајем III и почетком IV века, јер се наводи ред епископо-презвитери-ђакони. У канону се каже да ако се открије да се неко из неведених црквених служби учествовао у сексуалном злочину – да се не причести чак и на самрти. Деветнаести канон – опет – почиње истим редом служби у Цркви, само се сада забрањује епископу-презвитерима-ђаконима да напуштају своју територију – епархију или парохију – због послова од којих прибављају материјалну корист. Двадесет канон сада већ почиње речју *клирици*, дакле сада се подразумева да се зна епископоцентрична структура у Цркви. Затим се говори о зеленашењу – и то да се клирик рашчини, а да се лаик екскомуницира. Двадесет и први канон говори о томе да треба јавно казнити онога који живи у граду, а три недеље није био и Црви (на Светој Литургији). Следећи канон говори о враћању заблуделог хришћанина који је отишао у јеретике, и то да је врло битно да он схвати свој грех – отпадништво, а затим да десет година буде оглашен – покајник, па тек после тог периода да се причести. У оквиру покајне праксе – канон двадесет и трећи – говори да се пост треба продужавати сваког месеца, осим јула и августа због слабости организам у тим месецима. Канон двадесет и четврти није у контексту претходних канона, већ говори да онај који је крштен због неке тешкоће, у области у којој стално не живи, да не буде клирик у тој области. Двадесет и шести канон говори поново о посту и то се истиче да је одлучено да се пости и суботом – у дане великих постова – а то се уводи због неке – нама непознате – погрешне праксе. У двадесет и седмом канону се истиче да са епископом и са било којим другим клириком не сме да живи жена која није у фамилијарној вези са њим, односно да са њим живи само сестра или монахиња (како пише у канону: дјева-ћерка). Овде се већ непосредно упућује на целибатно свештенство, да би то експлицитно било дефинисано у тридесет и трећем канону, о коме ћемо касније писати. Двадесет и осми канон одређује забрану епископу да прима било какав поклон од оних који нису у заједници са његовом Црквом. Наредно канон (29) говори да се име човека кога муче зли дуси не помиње у олтару, а да се таквome и не дозвољава да служи у Цркви. Тридесети канон се опет враћа на моралну димензију људи у Цркви – односно, забрањује се да се посвети за ипођакона онај који је у младости прегрешо сексуално. У следећем канону (31) говори се о томе да ће се онај који је учествовао у блудним радњама после крштења, причестити тек када се буде венчао, што би означило да се покајао. Тридесет и други канон је занимљив због две димензије живота у Цркви: покајање и служба (односно, ко може да причешћује); говори се о томе да онога ко је смртно згрешо не може да исповеди свештеник, већ епископ; али се затим истиче да због болести таквог може причестити свештеник, али да може – *чак – и ђакон ако му то свештеник нареди*. Првенствено се треба задржати

на томе да се епископу, а не свештенику, исповедају смртни греси. Канон указује на то да је Свето Причешће могао да раздељује само епископ или свештеник, а никако и ђакон, који може то да уради само у случају тешке болести и то само ако му *нареди* свештеник.

Канон тридесет и трећи треба посебно размотрити. У њему се говори да сви клирици (*и епископ, и свештеник, и ђакон или други клирици*) морају (*наредба*) да се уздржавају од жена и да немају деце; а ако неко *то ради да се прогна од достојанства службе клирика*.⁸ Дакле, овде се јасно види да црквене власти нису против брака, али да је потребно уздржање клирика од сексуалних односа; јер су шпански епископи усвојили становиште да је секс зло и да прља чистоту свештенослужења.⁹ Дерик Бејли истиче примере аскетизма оних који су живели са својим женама у “духовном браку” у коме су живели чисто и показивали свима светост брачних односа.¹⁰

Тридесет и четврти канон говори о томе да свеће не треба палити на гробљу у току дана, како не би узнемиравали душе упокојених; а они који ово прекрше биће екскомуницирани. Наредни канон се такође тиче гробља, а у њему се забрањује женама да проводе ноћ на гробљу.¹¹

Тридесет и шести канон се бави забраном икона на зидовима цркава.¹²

⁸ Овде треба подсетити да је од II века – на првом месту – у Африци негована морална савршеност, тако да не изненађује што Тертулијан (с.150-с.225) уздиже целибат изнад брака *Exhortation to Chastity* 13, у J. P. Migne, *Patrologiae cursus completus: scriptores latini* (Paris, 1844-64), II, 978. Он је то радио како би освештао клирикалну службу. Са друге стране, на Истоку предање о жењеним клирицима је одржано у Ефесу и Александрији. Када говоримо о овој теми морамо да истакнемо да је то велики утицај Старог Завета и менталитета *казна-награда*, али и аспекта сагледавања *чистог и нечистог*; cf. Adolph Harnack, *History of Dogma*, New York, 1958, I, 176.

⁹ Сабор у Елвири је био помесни сабор и на њему је била мањина шпанских епископа, али је на њему донет нов приступ овом проблему, па видимо Осију Кордобском да на Првом васељенском сабору говори о овој теми, али без успеха, јер је епископ Пафнутије, будући нежењен, заговарао тезу да овакав захтев не би требало стављати пред клир и то је саборски прихваћено. Међутим на сабору је одлучено да се ни један клирик не може венчавати после рукоположења, а уједно се забрањује да клирик у својој кући држи жену која му није блиска рођака (канон 3). Cf. Поповић, Р. *Васељенски сабори – Први, Други, Трећи и Четврти – одабрана документа*, књига 1. Висока школа – Академија Српске Православне Цркве за уметности и конзервацију, Београд 2012, 107-111. *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, ed. Centro di Documentazione Istituto per le Scienze Religiose, Bologna 1962, 5; Socrates, *Historia ecclesiastica* 1.11, у PG 67, 101-104; Sozomen, *Historia Ecclesiastica* 1.23, у PG, 67, 925. У доба и после римских епископа Инокентија I и Лава Великог историја бележи неколико сабора (у Картагини, Оранжу и Туру) који потврђују *елвирски тридесет и трећи канон*.

¹⁰ Derrick S. Bailey, *The Man-Woman Relation in Christian Thought*, London 1959, 33.

¹¹ Оба канона имају антимагијски контекст, који је био карактеристичан за Осију Кордобског.

¹² *Placuit picturas in ecclesia esse non debere, ne quod colitur et adoratur in parietibus depingatur*. Овај канон су протестанти користили како би аргументовали њихово одбијање да иконе ставе у цркве. Са друге стране, католици су тај канон објашњавали као одбијање клирика да пагани могу да, на било који начин, оскрнавe божанство Једном Богу. Cf. De Rossi, G. B. *Roma sotteranea*, I, Longmans, Green, Reader, and Dyer,

Канон тридесет и седми поново говори о људима који су опседнути – да се крсте, а да ако су крштени да се причесте, али да не пале свеће у храму; а ако то прекрше да се одлуче од заједнице. Следећи канон – у контексту крштења – дозвољава лаику који није други пут ожењен и који је своје крштење одржао нетакнутим, ако је на путу може да крсти тешко болесног. Тридесет и девети канон дозвољава да се пагани крсте, ако то желе у тешкој болести.

Четрдесети канон опет истиче гнушање према жртвоприношењу – да се земљопоседници одлуче од Причешћа на пет година ако узимају новац или материјална добра који су били намењени идолу. Следећи канон говори такође о идолима – забрањује се верницима (лаицима) да у свом дому имају идола, а ако се боје да ће им због тога робови нанети неко зло – нека буду чисти у вери. Ако то прекрше да се екскомуницирају.

Четрдесет и други канон говори о периоду припреме за крштење и то оних који су на вишем ступњу знања о вери: оглашени може да се крсти у периоду од две године.

Четрдесет и трећи канон је врло важан јер осуђује јерес и наређује да сви славе Педесетницу.

Четрдесет и четврти канон говори да се некадашња проститутка, која је сада венчана, може крстити без одлагања.

Наредни канон говори да старца који је раније био оглашен али није долазио у Цркву, на богослужење, не треба одбити од крштења. Следећи канон говори о истом проблему – недоласку у Цркву – али сада о крштеном, тако да се прими у заједницу; а ако је такав био у периоду недоласка поклоник идолу, одређује му се епитимија од десет година да се не причести.

Четрдесет и седми канон истиче да се крштени ожењен човек који је живео блудно причести на самрти; а ако се покаје може да се причешћује; али ако се после покајања опет врати блудничењу да се никада не причести.

Четрдесет и осми канон говори о томе да се за крштење не треба тражити награда.

Четрдесет и девети канон говори да земљопоседници не смеју да летину – коју им је Бог дао – дају Јеврејима на благослов; ако ову наредбу прекрше *потпуно* се екскомуницирају. Наредни канон забрањује оним клирицима или лаицима који једу са Јеврејима да се причесте.

Педесет и први канон говори о томе да хришћанина који је отпао од вере никако не треба рукопологати, иако се покајао; а клирика који је отпао и покајао се треба рашчинити.

Педесет и другим каноном се наређује да онај који пише нешто што крњи углед Цркве буде анатемисан.

Канон педесет и трећи показује саборност и бригу за Цркву: првенствено зато што на почетку канона пише: *сви смо се договорили*, а

London 1869, 97, и Hefele, *нав. дело*, I. 170. Међутим Дејл (Dale, *нав. дело*, 292) мисли да је овај канон био уперен на искорењивање идолатрије међу хришћанима, који нису били утврђени у вери, већ су користили и неке паганске обреде. Овде се осврћемо и на почетне каноне који говоре о жртвоприношењу као смртном и највећем греху.

затим се наређује да само епископ који је дао епитимију може да је порекне и да се други епископи не мешају у тај проблем, због *једномислија и мира међу браћом*.

Педесет и четврти канон истиче да се одлучују од причешћа на три године родитељи који прекрше веридбу; а да им се опрашта ако је дошло до *озбиљног престопа* од стране младожење или младе. Ако је грех обостран, веридба се може раскинути без консеквенци.

У педесет и петом канону се одређује казна од две године за свештенике који *једноставно* носе венчиће (који се везују за пагане) и који не жртвопиносе.

Наредни канон говори о одлучењу из Цркве на период од годину дана та несавесног помесног судију.

Педесет седми канон одлучује на три године жене и њихове супруге који носе накит и крећу путем светског облачења.

Педесет и осми канон опет говори о стању у Цркви – *да су сви одлучили* – да се чита *писмо заједничарења* пред свима.

Канон педесет и девети забрањује да верник иде и гледа жртвоприношење; такав да се причести после десет година покајања. Наредни канон се бави хришћанима који пострадају ломећи идоле и такве сврстава у ред мученика.

Канон шездесет и први говори о одлучењу из заједнице на период од пет година онога који после смрти венчане супруге узме за жену њену сестру.

Канон шездесет и други наређује да кочијаш и пантомимичар ако желе да се крсте морају да исповеде веру и да се у стари веру не враћају више, а ако они прекрше ову одлуку да се изгнају из Цркве.

Канон шездесет и трећи истиче да жена којој муж оде на пут блуднички и после тога изврши абортус не може да буде причешћена до смрти зато што је починила двоструки грех (преступ). Следећи канон говори о томе да треба одлучити жену која живи у блудној вези са мушкарцем неко време чак и до краја живота; а ако се таква покаје после неког времена да буде одлучена на десет година, а у том периоду да се каје (што се каноном и *изричито захтева*). Шездесет и пети канон забрањује жени која је удата за клирика и која потпадне у грех блуда да се причести до краја живота, јер је требало да њихов живота буде образац и показатељ доброг живота. Наредни канон забрањује човеку који узме за жену своју пасторку да буде причешћен до краја живота. Следећи канон забрањује жени – било да је оглашена или крштена – да било шта ради са дугокосим људима. Шездесет и осми канон каже да ако оглашена жена зачне дете у блуду, а затим исто и угуши; да се крсти на самом крају живота. Наредно канон каже да ако ожењен човек једном падне, да му се одреди петогодишњи период за покајање. Седамдесети канон каже да ако жена блуднички са знањем мужа, он да се не причести чак ни на крају живота; а ако такву жену отпусти може да се причести тек после покајничког периода од десет година. Наредни канон човека који сексуално напада дечаке одлучује од причешћа чак и на крају живота. Канон седамдесет други говори да покајни период,

ако удовица ступи у везу са човеком са којим се касније и венча, буде пет година па тек онда да буде причешћена; ако се уда за другог човека, и остави првог, да не буде причешћена до краја живота.

Седамдесет и трећи канон каже да ако онај који сведочи (*нешто јавља*) посведочи тако да неко буде убијен, да се одлучи од причешћа *чак* и до краја живота, а ако буде нека мања ствар да му покајни период буде пет година. Ако је такав оглашен, да се крсти тек за пет година. Седамдесет и четврти канон наређује да ако лажно сведочење доведе до смртног исхода, тај који је сведочио да буде прогнан; а ако је био мањи преступ да се сведок извини и да му покајни период буде две године. Наредни канон каже да ако неко нападне било ког клирика без аргумената да се не причести *чак* ни на крају живота.

Седамдесет и шести канон каже да ако неко буде рукоположен за ђакона, а открије се да је починио неки смртни грех, да буде у покајном периоду од три године – ако сам исповеди тај грех – и да се тек тада причести; а ако га неко открије, а не каже он сам онда тек после пет година.

Седамдесет и седми канон каже да ако ђакон некога крсти у некој невољи, када није било епископа или презвитера; такво крштење треба епископ да *усаврши* својим благословом; а ако крштени умре без благослова узима му се вера коју је имао до тада.

Седамдесет и осми канон забрањује да хришћанин буде у вези са јеврејком и паганком, биће одстрањен, а ако неко објави ту везу може да буде причешћен тек после пет година.

Седамдесет и девети канон забрањује да хришћани играју доминe за новац и да се такви одлучују; а ако се покаје може да буде причешћен после годину дана.

Осамдесетим каноном се забрањује да бивши роб буде клирик, ако му је бивши газда жив.

Осамдесет и први канон говори да жена не може да пише некоме без мужевљевог *печата* (пристанка).

2.1. *Богословско-историјске импликације сабора у Елвири (306)* – Покушаћемо да – на првом месту – систематизујемо каноне како бисмо извршили пресек и анализу интеракције писаца канона сабор у Елвири и сабора у Никеји (325). Ово смо одлучили да урадимо како бисмо описали колики је удео Осије Кордобског у писању канона и једног и другог сабора и да ли је он кључна личност за покретање решења проблема у Цркви на васељенском нивоу.

На почетку, морамо истаћи да канони сабора у Елвири нису систематизовани по областима, већ су стихијски написани. О паганима говоре прва четири канона; затим, о убиствима, прекршиоцима и казнама говоре пети и шести канон; о сексуалним преступима говори наредни канон; од осмог до једанаестог канона говори се о браку и разводу; затим се у дванаестом канону опет говори о сексуалним преступима; наредна два канона говоре о невиности; од петнаестог до седамнаестог канона говори се о консеквенцама због брака са паганима; следећи канон описује сексуалност код свештеника; наредна два канона говоре о односу

свештеничке службе и трговине; од двадесет и првог до двадесет и шестог канона се говори о дужностима лаика у Цркви; двадесет и седми канон опет говори о односу клирика и жена; а о сексуалности код клирика се говори у канонима од тридесетог до тридесет и трећег; наредна два канона говоре о магијским службама и консеквенцама; тридесет и шести канон говори о забрањивању стављања икона у Цркву; следећа три канона говоре о оглашенима и одређују време крштења за отпале и пагане; четрдесети и четрдесет и први канон говоре о односу идолатрије и хришћанства; наредни канон опет говори о крштењу; четрдесет и трећи канон говори о прослављању Педесетнице; од четрдесет и четвртог до четрдесет и осмог канона се говори о примању оглашених у тајну Крштења; следећа два канона говоре о односима хришћана и Јевреја; од педесет и првог до педесет и трећег канона говори се о томе како поступати са особама који хуле и који су отпали од Цркве; следећи канон говори о венчањима; до шездесетог канона се опет понаваљају дисциплински прекршаји који имају везе са паганским обичајима и како са хришћанима који исте упражњавају треба поступати; до шездесет и осмог канона се говори о катихуменима и како се са њима понашати у датим ситуацијама; наредна два канона говоре о браку; седамдесет и први канон говори о блуду; наредни канони се односе на клирике, сведоке и робове.

Дакле, из овог кратког осврта на теме мое да се закључи да је првих четрдесет канона систематизовано у – какве-такве – целине, а да је остатак канона додат као да је преписиван из неких ранијих хришћанских извора.

2.2. *Утицај Осије Кордобског* – Водећа личност овог сабора и други потписник на листи канона био је Осија, епископ Кордобе, који је као главни представник Запада био присутан и на Првом васељенском сабору који је сазвао цар Константин. Знамо да је Осија био и царев саветник. Морамо нагласити да је Осија био родом из Кордобе и да је око шездесет година био у епископ Цркве Христове, те је имао увид у писање канона са сабора у Елвири, а то искуство је – можда – пренео и на писање канона Никејског сабора (325).¹³

Ово истичемо јер је јасна веза између канона двадесет и седмог – сабора у Елвири – и трећег канона Никејског сабора; затим канон пети Никејског сабора говори о изопштенима истим тоном као и неколико канона сабора у Елвири (36-39; 44-48; 60-68); девети и десети канон Никејског сабора говори о рукоположењу, као и осамнаести и деветнаести и тридесет и други канон сабора у Елвири; тринаести канон Никејског сабора сублимира неколико канона сабора у Елвири који говоре о крштењу на самрти (неколико канона од осмог до двадесетог канона); канон четрнаест Никејског сабора је исти као и канон двадесет и други, али канон сабора у Елвири прописује и период катихумената; петнаести канон Никејског сабора који говори о преласцима клирика из града у град, истоветан је са деветнаестим каноном сабора у Елвири; седамнаести канон Никејског

¹³ О канонима Првог Сабора види: Н. Милаш, *Правила православне Цркве с тумачењима* 1, Нови Сад 1895; *Свештени канони Цркве*, прев. Епископ Атанасије (Јевтић), Београд 2005; Р. Поповић, *нав. дело*, 107-111; Р. Huillier, *The Church of the ancient Councils*, New York 2000.

сабора истоветан је са каноном двадесетим каноном сабора у Елвири; канон осамнаести Никејског сабора је сличан канону тридест и другом сабора у Елвири; канон двадесети сабора у Никеји разматра слављање Педесетнице, као и четрдесет и трећи канон сабора у Елвири.

Осија Кордобски је био водећа личност¹⁴ на оба сабора тако да преко канона са тих сабора можемо да претпоставимо шта је Осија саветовао Константина и како је текао црквено-дисциплински след догађаја на царевом двору. Он је желео да Црква у целом Царству буде у миру и једномислена, тако да можемо цареву намеру да се мир у Цркви успостави у свим областима Царства, припишемо делом и Осији. Осија је био веза између Цркве која је прогањана и Цркве која је постала део политике Цара. Био је велики бранилац никејске вере, али је пред крај свог живота потписао аријанско вероисповедање. Убрзо после тога је умро у својој 100. години живота (358).

Закључак – После сажетог описа канона са сабора у Елвири, јасно је да су припреме за Први васељенски сабор (325) трајале дуго и да су поједине личности деценијама имале на уму систематизацију проблема и решења тих недоумица у оквиру локалне црквене заједнице. Сабори су били динамични и одражавали су тренутно стање у Цркви, али и у самом друштву у коме се развијала Црква.

Цар Константин је желео да ово искористи и да преко институција Цркве уведе једномислије у Царству, како свађе у оквиру клира не би нарушиле мир у држави. Епископи сабрани на помесним саборима су интуитивно припремали један велики сабор, решавајући проблеме који су се налазили у конкретним заједницама и са којим су се суочавали током година. Циљ ове студије да продуби синхронизовано мишљење богослова и историчара и да у једном духу сагледају проблем времена и решења тих проблема која би могла да буду општа обавезујућа и за данашње хришћане.

Deacon Ivica Chairović
THEOLOGICAL-HISTORICAL IMPLICATION OF
THE COUNCIL IN ELVIRA (306)

The Synod of Elvira (306) was an ecclesiastical synod held in Elvira, now Granada in southern Spain. It was one of three councils, together with the Synod of Arles and the Synod of Ancyra, that first approached the character of general councils and prepared the way for the first ecumenical council. The canons are almost entirely concerned with the conduct of various elements of the Christian community, and have no theological content as such, but were prepared atmosphere and canons of the First Ecumenical Council of Nicaea (325). The study reveals canons of Elvira and connection of the canons and synod as well, with the Ossius of Cordova and First Ecumenical Council.

¹⁴ Р. Поповић, *нав. дело*, 105.